

Aan
de leden van de Statencommissie
Cultuur en Welzijn

(i.a.a. de overige statenleden)

I-stuk ingekomen stuk

Assen, 22 oktober 2001
Ons kenmerk 42/6.12/2001009455
Behandeld door de heer E. Schut (0592) 365330
Onderwerp: Tussentijdse evaluatie project Zorgboerderijen

Geachte commissieleden,

Op 5 juli 2000 is door de staten de notitie Landbouw en zorg, een gezond makende combinatie, aanvaard. De doelstelling van deze notitie is de ontwikkeling en de totstandkoming van zorgboerderijen in de provincie Drenthe.

In bijgaande notitie treft u de huidige stand van zaken aan.

De conclusie van deze tussentijdse evaluatie is dat nu ruim 1 jaar, ondanks de MKZ-crisis, het project qua doelstelling op schema ligt. Er zijn inmiddels vijf bedrijven die met behulp van ons project zich tot zorgboerderij verder gaan ontwikkelen.

Wij hopen u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

J.Th. Imholz, wnd. griffier

A.L. ter Beek, voorzitter

Bijlage(n):
md/coll.

Landbouw en zorg

Een gezonde combinatie

Stand van zaken oktober 2001

1. Inleiding

Op 5 juli 2000 is door provinciale staten de nota Landbouw en zorg; Een gezondmakende combinatie aanvaard. De doelstelling van deze notitie is de ontwikkeling en totstandkoming van zorgboerderijen. Voor de uitvoering van deze nota is door de staten een bedrag van f 500.000,- beschikbaar gesteld. Binnen de gestelde criteria is dit bedrag bestemd voor:

- eenmalige investeringskosten
- tijdelijke begeleidingskosten/overbruggingssubsidie
- directe kosten ten behoeve van de projectuitvoering
- indirecte kosten ten behoeve van projectontwikkeling

Concreet is als doelstelling geformuleerd dat er in een periode van twee jaar vijf nieuwe combinaties landbouw en zorg in Drenthe gerealiseerd moeten worden. Als onderliggende doelstelling is geformuleerd dat er een infrastructuur gecreëerd wordt die na afloop van het project blijft bestaan, zodat het opzetten van zorgboerderijen in de toekomst wordt vereenvoudigd. Daarnaast is bij de behandeling van de notitie door verschillende fracties in de staten gevraagd aandacht te besteden aan de al bestaande combinaties landbouw en zorg. De Stichting Leer-Werk-Zorg-bedrijven (LWZ) Noord- en Oost-Nederland werd belast met het projectmanagement. Bij de vaststelling van de notitie Landbouw en zorg is besloten dat er in september 2001 een tussentijdse evaluatie gehouden zou worden. Door de MKZ-crisis heeft het project enige vertraging opgelopen, waardoor wij ook gemeend hebben de tussentijdse evaluatie twee maanden te moeten opschuiven.

2. Werkwijze

Op 1 augustus 2000 is met de uitvoering van het project begonnen. Zoals al in de nota is aangegeven is de Stichting LWZ met de uitvoering van het project belast. Onder leiding van de projectmanager de heer H. Smalburg is een klein projectteam (drie personen) gevormd. Dit projectteam is belast met de dagelijkse uitvoering waarin zowel de zorgcomponent als de agrarische factor aanwezig zijn. Dit zijn de heer B. Rotmensen met ervaring vanuit zowel de agrarische als de zorgsector, mevrouw I. den Besten vanuit de zorgsector en een medewerker van Katalysator vanuit de landbouwsector.

Vanaf het begin is er gewerkt aan de totstandkoming van minimaal vijf zorgboerderijen en aan de infrastructuur. Op beleids- en uitvoerend niveau zijn contacten gelegd met gemeentelijk, provinciaal en bovenprovinciaal werkende organisaties. Ook met individuele personen die zich bezighouden met zorgverlening, dan wel met organisaties die de verstrekking van uitkeringen of verpleggelden etc. tot hun taak rekenen, is uitvoerig overleg geweest. Met alle zorginstellingen (verstandelijkgehandicaptensector en GGZ) is uitvoerig gesproken over de plaats die zorgboerderijen binnen de zorgrealisatie door de instelling zouden kunnen innemen. Met de zorgvragersorganisaties zoals het Regionaal Patiënten Consumenten Platform (RPCP) en de Federatie van Ouderverenigingen (FvO) is eveneens contact geweest. Tijdens de contacten met zowel zorgvragers, zorgaanbieders als verzekeraars kwam de vraag naar de kwaliteit uitdrukkelijk aan de orde.

Om minimaal vijf nieuwe zorgboerderijen te realiseren - de hoofddoelstelling - is als volgt te werk gegaan. Met elke agrarische ondernemer die belangstelling heeft getoond om zorgboer te worden zijn gesprekken geweest. Dit betekent dat het projectteam met zo'n dertigtal agrarische ondernemers gesprekken heeft gevoerd. In de gesprekken komen de volgende aspecten aan de orde, te weten de motivatie van de ondernemer, de geschiktheid van de ondernemer en de continuïteit van de ondernemingen. Daarnaast is van belang dat de ondernemer voldoende zicht heeft op de consequenties van het toevoegen van een zorgpoot aan het bedrijf. Na een of meerdere gesprekken wordt duidelijk of er werkelijk kansen aanwezig zijn.

De gesprekken worden zodanig gevoerd dat de ondernemer meestal zelf de conclusie kan trekken of een dergelijke vorm van uitbreiding van het bedrijf voor hem of haar wel of niet geschikt is. Dit heeft als voordeel dat teleurstellingen voorkomen worden. Een beperkt aantal ondernemers lijkt na de gesprekken kansrijk te zijn. Met hen worden de gesprekken voortgezet. Deze bedrijven worden aspirant-pilotbedrijven genoemd.

3. Klankbordgroep

In het besluit van de staten van 5 juli 2000 is afgesproken dat ons college een overleggroep in zal stellen onder voorzitterschap van gedeputeerde G. de Vries-Leggedoor. Deze overleggroep zou moeten gaan functioneren als klankbordgroep om het ingezette beleid te volgen. Om de binding met de landbouw te waarborgen is ook de gedeputeerde met de portefeuille landbouw mevrouw A. Edelenbosch lid van deze klankbordgroep. De groep is twee keer bijeengewees.

Buiten de twee gedeputeerden zijn de navolgende personen lid van deze overleggroep:

- namens de zorgvragers (RPCP)	de heer D.F. Koning
- namens het zorgkantoor	de heer G. Cazemier
- namens NLTO	de heer H. Brink
- namens de zorgaanbieders	de heer M. Wijbenga, directeur SPD, wegens langdurige ziekte vervangen door de heer P. de Kroon, manager Hendrik van Boeijen-Oord
- sociaalverzekeringssector	de heer T. v.d. Vis, manager GAK Assen

De klankbordgroep heeft een reactie gegeven op de tussentijdse voortgangsrapportage die door de Stichting LWZ is opgesteld. Ook heeft de klankbordgroep zich gebogen over de situatie rondom de zogenaamde "bestaande bedrijven". Tijdens de vergadering werden ook afspraken gemaakt tussen individuele leden van de klankbordgroep om gezamenlijk te kijken of problemen opgelost kunnen worden rondom de financiering van individuele

zorgvragers. Het betreft dan vooral problemen met betrekking tot de financieringsbron; de vraag daarbij is of de zorgvrager in aanmerking komt voor een ABWZ-financiering (zorgkantoor) of Wajong-uitkering (GAK). Ook het kwaliteitshandboek is in de klankbordgroep besproken.

4. **Kwaliteitswaarborg**

Al eerder gaven wij aan dat zeker in de gesprekken met zorgaanbieders (instellingen), zorgverzekeraars en zorgvragersorganisaties uitdrukkelijk gevraagd werd naar de kwaliteit die zorgboerderijen kunnen bieden. De Stichting LWZ is met de heer B. Rotmensen (teamleider van ons project) al jaren geleden begonnen met het opzetten van een kwaliteitssysteem voor zorgboerderijen. Het resultaat is dat er nu door het landelijk Steunpunt voor Landbouw en Zorg een Handboek kwaliteitssysteem zorgboerderijen is ontwikkeld.

Dit handboek is in de gesprekken met de kandidaat-zorgboer(en) steeds aan de orde geweest. Het invullen van de formulieren dwingt de kandidaat-zorgboer tot het duidelijk krijgen van zijn mogelijkheden en onmogelijkheden.

5. **MKZ-crisis**

De MKZ-crisis is een gebeurtenis die veel leed en economisch nadeel heeft veroorzaakt in de agrarische sector. Ook voor het project Zorgboerderijen is het uitbreken van het MKZ-virus een groot aandachtspunt geweest. Verspreiding van het virus in het kader van ons project moest hoe dan ook voorkomen worden. Het uitvoerend team heeft zich in deze periode zeer terughoudend opgesteld met het bezoeken van boerderijen. In overleg met de betrokken agrariërs werd besloten wel of niet een bezoek aan het bedrijf te brengen. Nadat het MKZ-gevaar geweken was, kregen de agrariërs het druk met hun activiteiten op het land, zodat er weinig tijd was om overleg te hebben.

Hoewel de projectuitvoering door dit alles enige vertraging heeft opgelopen, zal dit geen consequenties hebben voor het realiseren van de doelstelling.

6. **Bestaande bedrijven**

Tijdens de behandeling van de nota Landbouw en zorg in de statencommissie en in de staten is uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor de situatie van bestaande bedrijven. Vanaf het begin van het project hebben bestaande bedrijven begeleiding ontvangen. Deze bedrijven blijven een beroep doen op leden van het projectteam om hen bij te staan en verder te helpen. Vooral de matching met zorgaanbieders en zorgvragers blijft ook voor bestaande bedrijven een item waarbij zij uitdrukkelijk hulp nodig hebben. Bij de start van het project hebben we ons gerealiseerd dat er agrarische ondernemers zijn die met veel inspanning en geldelijke opofferingen hun boerderij tot zorgboerderij omgevormd hebben, zonder dat zij daarvoor een (substantiële) financiële bijdrage ontvingen. Na raadpleging van de klankbordgroep is besloten dat aan een beperkt aantal daarvoor in aanmerking komende bedrijven alsnog een financiële bijdrage kan worden toegekend. Uiteraard binnen de gestelde criteria en uitgangspunten zoals deze in de nota zijn vastgesteld. Bedrijven die reeds eerder een substantiële financiële bijdrage ontvingen, kunnen uitsluitend een beroep op begeleiding doen. Er zijn drie bestaande bedrijven die een financiële bijdrage hebben ontvangen, te weten:

- Zorgboerderij De Kostfleurn te Dalen
- Zorgboerderij De Mare te Westervelde
- Zorgboerderij Refaja te Echten

Naast de kosten voor begeleiding en matching is aan de bestaande bedrijven een totaalbedrag van f 47.500,- direct uitbetaald. De hoogte van het bedrag per boerderij is bepaald door de investeringen die door de agrariër eerder gedaan waren en er is rekening gehouden met hetgeen uit andere bronnen aan subsidie hiervoor ontvangen is (bijvoorbeeld uit LEADER).

7. **Nieuwe Zorgboerderijen**

Uit de ruim dertig bedrijven die door het projectteam bezocht en onderzocht zijn, is tot nu toe een vijftal bedrijven geselecteerd die zich tot zorgboerderij kunnen ontwikkelen.

- **De Olde Boerderije te Diever**
Een kleinschalige veehouderij met circa 20 melkkoeien en 50 schapen. Tevens is er een minicamping. De familie Kok richt zich op mensen met een verstandelijke handicap, waarbij gedragsproblematiek en/of een forensisch verleden geen belemmering hoeft te zijn. Er is een samenwerkingsovereenkomst met Hoeve Boschoord.
- **De Hanse Hof te Hooghalen**
De boerderij bestaat uit een fokzeugenbedrijf met ongeveer 500 zeugen en een rundveehouderij met circa 40 zoogkoeien. De doelstelling is het bieden van dagbesteding aan mensen met een verstandelijke handicap, eventueel gecombineerd met een lichamelijke handicap. Op het bedrijf is een deskundige zorgverantwoordelijke medewerker aangesteld. De zwaarte van de zorgvraag hoeft bij dit bedrijf geen belemmering te zijn. In eventueel noodzakelijke specialistische zorgondersteuning zal worden voorzien door de zorginstelling waarvan de cliënten afkomstig zijn. Het bedrijf is inmiddels gestart met 2 cliënten, een cliënt is verstandelijk gehandicapt en afkomstig van een ZML-school, de ander is blind met een verstandelijke belemmering en afkomstig van de instelling Visio te Echten.
- **Van Donkersgoed te Ellertshaar**

Dit is een melkveehouderij met circa 45 melkkoeien. Tevens is er een minicamping. Het bedrijf beoogt het bieden van dagbesteding aan verstandelijk gehandicapten en/of mensen met enigerlei belemmering op de arbeidsmarkt. Daarnaast wil het bedrijf kleine groepen verstandelijk gehandicapte mensen, al dan niet vergezeld door ouders of familie, recreatieve mogelijkheden bieden. In overleg met de gemeente Borger-Odoorn is als eerste op dit bedrijf een cliënt geplaatst uit de categorie "fase 4".

- **Boerderij "Stuifzand" te Stuifzand**

Het gaat hier om een melkveehouderij met ongeveer 75 melkkoeien en 75 stuks jong vee.

De familie Koopman wil dagopvang bieden aan een zeer kwetsbare en buitengewoon moeilijk plaatsbare groep cliënten, te weten kinderen die verstandelijk/meervoudig gehandicapt zijn. Er zal daarmee een aanvulling worden gegeven op de opvangmogelijkheden van het kinderdagcentrum "De Krulekoare" te Hooerveen, onderdeel van stichting de "Leite".

De echte zorgdeskundige begeleiding blijft in handen van medewerkers van stichting de "Leite" en de familie Koopman zal optreden als assistent-begeleider bij het betrekken van de kinderen bij de dagelijkse activiteiten op de boerderij. Voor de opvang van deze groep cliënten is een omvangrijke verbouwing van de boerderij noodzakelijk. De kosten daarvan zijn niet alleen te bekostigen uit ons project en de eigen investeringen van de familie Koopmans. Derhalve is dit project aangemeld voor de Stimuleringsregeling gebiedsgericht beleid (SGB). Ook worden er nog meer financiers van buiten gezocht. In afwachting van de verbouwing is onlangs gestart met een kind dat opgevangen kan worden in de bestaande gezinssituatie.

- **Boerderij familie Gortemaker te Broekhuizen**

Het betreft een biologische geitenhouderij, met ongeveer 80 melkgeiten en 40 jonge geiten.

Mede vanwege de onderwijservaring van de heer en mevrouw Gortemaker denken zij aan het bieden van een beschutte leer-werkplek op hun boerderij aan mensen die om uiteenlopende redenen niet (meer) deelnemen aan het arbeidsproces. De opzet is dat deelnemers in hun persoonlijke ontwikkeling kunnen groeien en sociaal geactiveerd worden.

Naast de kosten voor begeleiding en matching heeft definitieve toekenning van bedragen hier nog niet plaatsgevonden. Wel zijn aan twee van de vijf bedrijven al voorschotten verstrekt voor gepleegde investeringen en als overbruggingsbijdrage tot een maximum van f 7.500,- per bedrijf.

Alle hiergenoemde boerderijen staan nog in de beginfase van de ontwikkeling tot zorgboerderij. Er is gekozen om kleinschalig te beginnen om de matching tussen zorgvrager-zorginstelling en zorgboer gestalte te kunnen geven. Tevens past dit binnen het decentraal aanbieden van voorzieningen.

8. Werkzaamheden tot einde project

Met een paar agrarische bedrijven zijn nog gesprekken gaande. Op dit moment is nog niet te zeggen of hier nog bedrijven bij zitten die geschikt zijn om tot zorgboerderij ontwikkeld te worden. Verder zal er in de komende periode vooral aandacht besteed worden aan het verstevigen van de huidige pilotbedrijven tot volwaardige zorgboerderijen. Door goede afspraken tussen zorginstellingen en zorgboeren zullen de bedrijven zich verder kunnen ontplooiën. De bedoeling is dat de gerealiseerde bedrijven zich op eigen kracht kunnen handhaven. Al zal enige professionele ondersteuning op het gebied van matching altijd nodig blijven, onderzocht wordt op welke wijze ook in de toekomst, ondersteuning van deze bedrijven geregeld kan worden.

9. Conclusie

Het project draait nu ruim een jaar. Ondanks de vertraging die opgelopen is door de MKZ-crisis, kunnen wij stellen dat wat de doelstelling betreft, het project op schema ligt. Er zijn inmiddels vijf bedrijven die met behulp van ons project zich tot zorgboerderij verder gaan ontwikkelen. De begeleiding zal erop gericht zijn dat deze bedrijven aan het eind van het project volwaardige zorgboerderijen zijn. Aan het verzoek van de staten om ook aandacht te besteden aan de bestaande bedrijven is in het afgelopen jaar ruimschoots voldaan. Een drietal bedrijven heeft een financiële bijdrage ontvangen en alle bestaande bedrijven krijgen indien gewenst ondersteuning. Financieel loopt het project volgens planning. De betalingen aan de bestaande bedrijven zijn binnen de begroting van het project opgevangen. Al met al moeten wij constateren dat het ontwikkelen van een agrarisch bedrijf tot zorgboerderij een langdurig en ingewikkeld proces is. Wij menen dat wij met ons project een stap gezet hebben om goede, kwalitatieve zorgboerderijen in onze provincie te krijgen. Het werken met het Handboek kwaliteitssysteem zorgboerderijen zorgt ervoor dat de verzekeraar en of zorginstelling vertrouwen krijgt in de kwaliteit van de zorg die geboden kan worden op een zorgboerderij. De bedoeling is dat de gerealiseerde bedrijven zich op eigen kracht in de toekomst kunnen handhaven. In de praktijk blijkt (zowel binnen dit project als bij projecten in overige delen van het land) dat er vooral behoefte is aan professionele ondersteuning, begeleiding en matching (landbouw en zorg zijn twee heel verschillende werelden). Ook naar de toekomst toe lijkt dit een belangrijke voorwaarde om goede kwalitatieve zorgboerderijen verder te ontwikkelen en in stand te houden.

In de komende periode zal onderzocht worden op welke wijze dit gerealiseerd kan worden.

Ten slotte bevorderen dergelijke boerderijen de door onze gewenste vermaatschappelijking van zorg.